

John J. Rodger:
Criminalising Social Policy:
Anti-social and Welfare in De-civilised Society.
Willan Publishing, 2008

John J. Rodger a skóciai Paisley Egyetem Társadalomtudományi Iskolájának dékánhelyettese. Elsősorban az igazságszolgáltatási politika területén, a családi élet és szociálpolitika, illetve a jóléti elképzelések kapcsán végez kutatásokat, de korábban foglalkozott a kormányzati eszközként használt, közigazgatásban alkalmazott felmérésekkel, illetve ezek hatásával a többségi társadalomra és a közösségi ellenállásra. Doktori értekezését az északi-tengeri olaj és gáz part menti kitermelése elleni, gyéren lakott skóciai területeken tapasztalt tiltakozásokról írta.

Jelenleg a globalizáció és feltételeesség gondolatának szociálpolitikai vizszoatükrözödését, illetve annak hatását vizsgálja a modernista elveket elhagyó jóléti államokban. A jóléti állammal kapcsolatos munkásságának alapvetését a *From a Welfare State to Welfare Society*¹ című művében fejtette ki részletesen, míg jelenlegi munkájában *Norbert Elias* civilizációs elméletére támaszkodva az antiszociális magatartás megítélését és kezelésének módszereit vizsgálja. E tekintetben elsősorban a szociálpolitika kriminalizálására, valamint a bűnözés stratégiai fontosságára koncentrálnak, a jelenlegi kormányzati berendezkedések tükrében.

A most ismertetésre kerülő műben Rodger arra keresi a választ, hogy a civilizációs folyamat módosulásával – a decivilizációs folyamatban, ahogy a szerző Eliasra utalva nevezi a posztmodern társadalom átalakulásának irányát – melyek azok a hagyományosan a kohézió és konformitás megteremtésében szerepet játszó színterek a társadalom életében, amelyek hiánya vagy deformálódása a szociálpolitika kriminalizálásának kényszerét hordozza. A vizsgálat során nem csak leírja a jelenséget, de az Egyesült Királyság országain, az angol-walesi rendszer és a skóciai jogalkotás ellentétbe állításával azt is megmutatja, hogy mind koncepciójában, mind kezelő módszereiben mekkora elentét fészül az integrációra (Skócia), valamint a kontrollra (Anglia és

¹ John J. Rodger: *From a Welfare State to a Welfare Society. The Changing Context of Social Policy in a Postmodern Era.* Palgrave Macmillan, 2000

Wales²⁾ építő szociálpolitikai elgondolás mögött. A szerző lényegében kizárólag a család és a gyermekkori devianciák kapcsán értékeli a jelenlegi angliai átalakulás egyes lépéseit.

A decivilizáció folyamata

A könyv címébe foglalt és a mű egészét végigkísérő központi gondolat a Norbert Elias elméletére³ építő decivilizációs teória. Elias elmélete szerint az állam kifelé pacifikálódik és megszerzi az állampolgáraival szemben az erőszak, az adózás és a büntetés monopóliumát, míg a társadalom ebben a rendszerben komplex, az információk és áruk cseréjén alapuló, hosszú láncot tartott kulturális entitásként értelmezhető. A társadalom tagjaiként fellépő egyének támogatott egyéni viselkedésének alapja az önkontroll, az empátia és az egyre növekvő érzékenység. Rodger véleménye szerint ez a képlet remekül ráhúzható az ipari társadalmakra, ám szerinte a posztindusztriális, globalizálódó világban ezzel ellentétes folyamat indul meg. A hosszú láncok elszakadnak, a kis közösségek felbomlanak, a társadalom két részre szakad: a globális világhoz a munka és fogyasztás révén kapcsolódó, *mainstream* rétegre, és egy a perifériára kerülő, társadalmon kívüli *underclassre*, amelyek egymással való kapcsolata minimális. A kapcsolat lazulásával az empátia és az érzékenység egyszerűen eltűnik, az önkontroll reális igénye pedig más-más értelem kap a kirekesztett és a középosztályi kultúrában. „*Manapság az állampolgárság előnyökhöz és szolgáltatásokhoz való jogként való értelmezését befeketítette annak »valamit a semmiért társadalom«-ként való felfogása, és felváltotta az állampolgárság fogyasztói társadalomhoz tartozásként való értelmezése*”⁴ – írja Rodger arra a jelenségre utalva, hogy a jóléti rendszer átalakulása nyomán a kettészakadt társadalom kulturálisan már csupán a fogyasztói szintéren kapcsolódik össze, ami lényegében a feszültség alapvető forrásaként is értelmezhető.

Rodger az elmélet ismertetésével arra próbál rámutatni, hogy a globalizált társadalom átalakuló szerkezetéből adódó szükségesség egy újfajta szociál-

2 Tekintettel arra, hogy Anglia és Wales jogalkotása és igazságszolgáltatási rendszere lényegében meg egyezik, a jelen cikkben angolként említett jelenségek és jogalkotási változások ennek külön említése nélkül is vonatkoznak a walesi rendszerre.

3 Norbert Elias: A civilizáció folyamata. Gondolat Kiadó, Budapest, 2004

4 "Today, social citizenship, as ascribed rights of access to benefits and services is denigrated as encouraging a 'something for nothing society' and is being replaced by a conception of citizenship more in keeping with the consumer society." John J. Roger (2008): i. m. 32. o.

politikai szemlélet kialakítása, az új jelenségek megoldására a hagyományos jóléti eszközök nemcsak az anyagi forrás, hanem a kulturális differenciálódás miatt sem jelenthetnek megoldást. Az Egyesült Királyság államaiban alkalmazott jogalkotási és gyakorlati megoldások irányvonalai két végletes álláspontot képviselve igyekeznek rendet teremteni – az utóbbi évek tapasztalatai alapján több-kevesebb sikerrel: az angol gondolkodás alapja egyértelműen a büntetőhatalom kontroll általi kiszélesítése, amely már túlyulik a konkrét bűnözés határain. A skót megoldás ezzel szemben a szétbomló, hagyományos közösségek újjáépítésével és a szolidaritás felélesztésével operál, amellel érvelve, hogy ha a feszültségek az eszköztelenségen alapulnak, a megfelelő eszközök rendelkezésre bocsátása gyógyír a kialakult problémákra. A decivilizáció folyamatában tehát az előbbi megoldás a jelenség fenntartása mellett a külső kontroll erősítésére koncentrálna a szerző véleménye szerint mintegy visszalép a társadalomszervezés eszköztárának lineárisan értelmezett fejlődési vonalán, míg utóbbi a társadalomtól kívánja meg, hogy az így értelmezett fejlődés útján visszakanyarodjon.

Az angol út

„Amennyiben a családok és a szülők képtelenek a közösség tekintetében fennálló kötelezettségeik teljesítésére, addig fogunk velük dolgozni, amíg képesség nem válnak rá”⁵ – fogalmazta meg szociálpolitikai hitvallását az Egyesült Királyság belügyminisztere (Home Secretary) 2003-ban, az *Anti-Social Behaviour Act* morális alapjait lefektető dokumentum, a *Respect and Responsibility* című kormányzati kiadvány előszavában. Az elsöre ártalmatlannak tűnő kijelentés gyakorlatilag kijelöli az angol jogalkotás elmúlt húszéves fejlődési ívének fő vonulatait, amelyek a legjobban a társadalomszerkezet és a büntetőpolitika változásainak tükrében értelmezhetők.

Az Egyesült Királyságban a hatvanas és hetvenes évek szélsőséges treatmentalapú igazságszolgáltatási modelljét a nyolcvanas évektől felváltotta a régi-új úgynevezett „*justice*”-modell. A változás szélsőséges szembefordulást jelentett, nem pedig a rendszer jóléti elemekre építő racionalizálását, ami elsősorban a növekvő bűnözésnek, és a mainstream és az underclass réteg közötti határvonal egyre markánsabb kirajzolódásának a következménye volt. A

⁵ “Where families and parents are failing to meet their responsibilities to their communities, we will work with them until they do.” David Blunkett: *Respect and Responsibility*. Home Office, 2003, p. 5. <http://www.archive.2.official-documents.co.uk/document/cm57/5778/5778>.

bűnözés növekedésével, és főként annak láthatóvá válásával a közbiztonság kérdése a kormányzati politika kiemelt fontosságú területévé nőtte ki magát, ezért az alapvetően esetjogra (*common law*) épülő angol és walesi büntető igazságszolgáltatásra törvények áradatát zúdították az aktuálisan regnáló kormányok⁶. Ezzel lényegében folyamatosan szűkítették a tradicionálisan széles döntési jogkörrel felruházott angol bírák mozgásterét a bűncselekmények megítélése és a szankciók kiszabása tekintetében is. A folyamat során kirajzolódó és a *David Blunkett* által kijelölt célokból is tisztán látható három elv: a magánélet körébe tartozó bármely kötelezettség, közösségre tekintettel történő értelmezése; az állami kényszer szükségessége; és a kikényszerített, szégyenérzeten alapuló „képzés” hatékonyságának illúziója⁷. E három szempont szerint haladva az 1991-ben hatályba lépett *Criminal Justice Act* elfogadásától az 1998. évi *Crime and Disorder Act* rendelkezésein át jutott el az angol törvényalkotás az *Anti-Social Behaviour Act* hatálybalépéséig.

A kezdetben csupán a gyermek által elkövetett bűncselekmény miatti szubjektív szülői felelősség kimondására építő, kizárólag az igazságszolgáltatásban alkalmazott anyagi szankció mára egy hatósági személy vagy akár iskolaigazgató által, objektíve, bármely antiszociális vagy annak vélt gyermeki cselekmény alapján megállapítható szankciók rendszerévé változott. Ennek szociálpolitikai vetülete az úgynevezett „parenting order”⁸.

Rodger elemzésének célkeresztjében a decivilizálódó posztmodern társadalom patológikus jelenségeinek megoldására hivatott angol út és annak a tévesen lefejtett elméleti alapok által vezérelt diszfunkcionalitása áll. Az angol rendszer kulcsa ugyanis a *kontroll*, amely megjelenik egyrészt a szülőnek a gyermek feletti hatalmában, másrészt az állam és a szülő viszonyában is. A társadalmat szervező legkisebb egység, a család, e gondolkodásmód értelmében szimpla hatalmi viszonyra egyszerűsödik, amelyben a szülő–gyermek viszonyt a *Ranschburg Jenő* által kétdimenziós skálán definiált (a hideg–meleg és korlátozó–engedékeny tengely keresztjezése) viszony⁹ leegyszerűsített, egy-

6 Lévay Miklós: Az angol büntető igazságszolgáltatási politikáról, annak szerzőiről és szereplőiről. In: Lévay Miklós (szerk.): Kriminálpolitika és büntető igazságszolgáltatás Nagy-Britanniában a '90-es években. Bitor Kiadó, Miskolc, 2000 [Bűnügyi Tudományi Közlemények, 1.]

7 A nevelés mint eszköz elvetésével a racionális emberkép miatt egyedül a társadalmi normákhoz való idomulás igényére mint egyéni motivációra építhet a jogalkotó, ezért a szégyen mint alapvető elem rendkívül fontos a büntetési koncepcióban.

8 Anti-Social Behaviour Act (2003), ch. 3.

http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/38/pdfs/ukpga_20030038_en.pdf

9 Ranschburg Jenő: Mélységből kiáltok: Depresszió, öngyilkosság és kábítószer a serdülőkorban. Saxum Kiadó, Budapest, 2010. 198–217. o.

dimenziós változata, a korlátozó–engedékeny skála jellemzi. Ilyen értelemben a családban a szülő szerepe társadalmi szempontból az, hogy a gyermeket visszatartsa a bűnelkövető vagy antiszociális magatartástól, míg a szociálpolitika feladata a szülőnek a felkészítése erre a szerepre és a betartására való hajlandóság külső nyomás általi fenntartása. A hatalmi viszony fenntartása értelem-szerűen kizárólag a büntetőjogi vagy büntető jellegű hatósági intézkedések eszközével történik; a gyermekvédelem rendszere egy ezen kívül elhelyezkedő, a gyermeket mint áldozatot, nem pedig mint elkövetőt támogatni hivatott intézményrendszer. A szerző szerint ez az éles elválasztás az egyik alapvető, ellentmondás-teremtő vonása a rendszernek, hiszen az élethelyzet, amelyben egy gyermek bűnelkövetővé válik, általában nem egy-egy jellemző diszfunkcionális elem (például elhanyagoló magatartás) nyomán alakul ki, hanem egy komplex, folyamatában megragadható tünetegyüttes fennállásának következménye, amelyben a szülő felelősségre vonása a jéghegy csúcsa. A szankció mint olyan, önmagában közvetlenül nem növelheti a szülői magatartás hatékonyságát, hiszen a felszín alatti problémahegyet nem semmisíti meg, csupán a nyomás tudatosításától várja az eredményt. Mindeközben a szegénység, a stressz, az erőszakos, elhanyagoló attitűd vagy tipikusan az ezek halmaza által determinált szülő–gyermek viszony elmérgesítésében is aktív szerepet játszik, így a szankció ténye pluszteherként nehezedik az egyébként is gondokkal sújtott családokra. Hogy miért nem lehet hatékony egy ilyen eszköz, arra a szerző a következő magyarázattal szolgál: „Az emberek a rendelkezésükre álló szociális és kulturális határokon belül mozogva viselkednek és ezek alapján cselekszenek: azoknak a környezetükben élő embereknek az általános magatartási gyakorlatát, viselkedési standardjait és szociális normáit követik, akikhez az önmagukat is hasonlítják. Ha az emberektől azt kívánjuk, hogy a saját kulturális gyakorlatuktól eltérően viselkedjenek vagy cselekedjenek, gyakran ellenállóvá válnak, azok miatt a nehézségek miatt, amelyeket Swider a »retooling« emberi és gazdasági költségeinek nevez [...].”¹⁰ Az említett nehézségek közé Rodger a társadalmi fegyelem, szokások, attitűdök és a mások megértéséhez elengedhetetlenül szükséges megértés elsajátítását, illetve kialakítását sorolja. Ezeknek a felszíni, közvetlen kommunikáció minőségét meghatározó viselkedési mintáknak (*toolok*) az átalakítása (*retooling*) azonban

¹⁰ "People behave and act within the limits of their social and cultural competencies: they behave in accordance with the typical practices, behavioural standards and social norms of the people in their locality with whom they most closely identify. When some people are required to act and behave outside their cultural routines they often resist because of the difficulties of what Swidler calls the human and economic costs of 'retooling' [...]" John J. Rodger (2008): i. m. 66–67. o.

nem lehet hatékony a viselkedés alapján történő szankcionálással. Az antiszociálisnak titulált magatartási formák ugyanis nem azért olyanok, amilyenek, hogy szándékos lázadást tükrözzenek a középosztály ellenében, hanem egyszerűen az azokat használó személyek deficitese szocializációjának tulajdoníthatók. A jelenséget a szerző a „NEET” vagy „chav” fiatalok¹¹ példáján keresztül érzékelteti, akiknek vesztes, perspektíva nélküli és emiatt státuszfrusztráció nyomása alatt álló kulturális háttere talán a legtöbb fejtörést okozza a szociálpolitika kriminalizálása kapcsán – a szülőket sújtó szankciók jelenős része is rájuk tekintettel történik.

A szerző által ismertetett kép több kérdést is felvet, amely a posztmodern állam társadalomszervezési stratégiájában kulcsszerepet játszhat. Egyrészt elgondolkodtató, hogy a rendnek csupán a látszatra törekvő állam intézkedéseivel mennyi ideig tartható fenn a valós rend állapota egy olyan társadalomban, amelyben nyilvánvalóan generációról generációra tevődik át a kezeletlen problémahalmaz. A kérdés aktualitását a 2011-es angliai zavargások¹² jelzik, mindazonáltal mivel ezek valószínűleg heterogén motivációkból fakadnak, helyes megítélésük egyelőre még a tudomány számára is próbatétel. Szintén fontos kérdés, egyrészt pénzügyi, másrészt tudományos szempontokat figyelembe véve, hogy nem érné-e meg jobban az államnak, ha a hatalom a büntető intézkedésekbe fektetett szakmai és anyagi forrásokat a gyermekvédelem, illetve családtámogatás területére telepítené át, támogatva ennek aktív együttműködését az igazságszolgáltatás szerveivel. Egy ilyen valóság együttműködés nyomán a problémák hosszú távú megoldásának szempontjai is érvényesülhetnének. A szerző véleménye szerint egy ilyen rendszer megteremtése a skót *children's hearing*.

11 NEET: not in employment, education or training [oktatásban, (szak)képzésben vagy munkaerőpiaci foglalkoztatásban részt nem vevő] chav: speciális öltözetű, jellemzően csoportokba verődő fiatalok.

12 2011. augusztus 4-én, csütörtökön egy Mark Duggan nevű fekete férfit rendőrök löttek le London Tottenham negyedében. Meg nem erősített források szerint a rendőr le akarta tartóztatni a férfit, aki ekkor rálőtt, mire a rendőr két halálos lövést adott le. A Duggan halála miatt szervezett spontán tüntetésekből augusztus 7-én zavargások robbantak ki – a tiltakozók összecsapnak a rendőrökkel is. Bár a zavargás Londonban augusztus 10-én befejeződött (több kisebb városban még folytatódott a következő napokban is, tekintettel arra, hogy a rendőri erők jelentős részét korábban Londonba vezényelték), a jelenség a kutatók számára meglehetősen fontos kérdéseket vetett fel, a zavargásokban ugyanis nagy arányban vettek részt nem bevándorló fiatalok is, ami jelentősen megnehezíti az események valódi kiváltó okának magyarázatát. Az angol sajtóban megjelenő vélemények a kiváltó okok között említették a szülők nevelési kötelességeinek elmulasztását is.

<http://www.guardian.co.uk/uk/2011/dec/06/dont-blame-parents-say-rioters>

A kontroll alternatívája: a skót rendszer

A skót rendszer az angol szisztémához hasonlóan a társadalom patológikus jelenségeire igyekszik reagálni, ám a szerző véleménye szerint lényeges eltérés, hogy nem *kizáró*, hanem *befogadó* módon teszi. A probléma elemzése a skót rendszer esetében ugyanolyan súllyal esik latba, mint a megfelelő szankció kiválasztása, amely itt nem objektív – legalábbis nem olyan mértékben, mint Angliában és Walesben. A beavatkozás szintjéről és minőségéről a hatóságok az elkövetett bűncselekményen vagy antiszociális magatartáson túl a gyermek családi hátterének tágabb vizsgálata alapján döntenek a children's hearing folyamán. A szerző kiemeli, hogy a „*manapság népszerű politikai klíma, amely a fiatalkorúak antiszociális magatartásával és bűnelkövetésével szemben erőteljesebb módszerek alkalmazását tartja kívánatosnak, arra kényszeríti a szakembereket, hogy a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében dolgozzanak országszerte, hogy újragondolják a jóléti és a büntető intézkedések közötti egyensúlyt*”¹³. Ez a törekvés Skóciában azonban az általános elméleti és gyakorlati szakmai gondolkodást sokkal inkább az együttműködés megszervezésén alapuló fejlesztés irányába orientálja a szankció-alapú elmozdulás helyett.

A skóciái children's hearing olyan eljárási rend, amelyben a jelzés után egy „*reporter*” által irányított folyamatban megtörténik a gyermekre vonatkozó információk beszerzése, majd egy minden releváns személy részvételével tartott, informális (nem bíró, hanem egyéb szakember vezetésével) tárgyaláson döntés születik arról, hogy a vizsgálat folyamán vázolt helyzetben milyen szankció(k) alkalmazása szolgálná a gyermek legfőbb érdekét. Skóciában a 2004-ben elfogadott, az angol törvénytől gyökeresen eltérő elveken alapuló *Anti-Social Behaviour Act*ben foglalt „*parenting order*”¹⁴ ennek az eljárásnak a kiegészítője. Az angol rendszerrel ellentétben a szankció a gyermek érdekeit figyelembe véve történik. Az eljárásnak ezért nem lényegi eleme a szülő büntetés általi megszégyenítése és ezzel a közösség szabályainak betartására való pszichikai nyomásgyakorlás, része azonban az aktív családi életre nevelés támogatása, amely annak potenciális esélyét hivatott növelni,

13 “The popular and political climate of today, demanding 'tough' measures against anti-social behaviour and youth offending, is forcing specialists working within the juvenile justice sphere, north and south of the border, to recalibrate the balance between welfare and punishment.” John J. Rodger (2008): i. m. 139. o.

14 *Anti-Social Behaviour Act* (2004), ch. 9.

http://www.legislation.gov.uk/asp/2004/8/pdfs/asp_20040008_en.pdf

hogy a gyermek a későbbiekben nem kerül kapcsolatba a hatóságokkal. Az igazságszolgáltatási és gyermekvédelmi elemek arányát ebben a szisztemában a gyermekvédelmi intézkedések túlsúlya jellemzi, hiszen elsősorban a gyermek érdekére van tekintettel, nem pedig a szülő büntetésére. A szankcióként alkalmazandó szupervízió ultima ratio jellegű, így garantálva a lehető legkevesebb beavatkozást a család személyes terébe.

A kontroll szemléletének ismertetése után logikusan vetődik fel a kérdés, hogy a Skócia tekintetében vázolt minimális hatósági beavatkozás elve hogyan alapozhatja meg a társadalmi rend fenntartását hatékonyabban, mint a hatalmi viszony által meghatározott szigorú felügyelet. A szerző válasza erre a valós és aktív együttműködés. A children's hearing rendszerben ugyanis az a felismerés ölt testet, hogy a kis közösségeken túl a gyermekkel és a családdal kapcsolatba kerülő egyes szocializációs közegek területén dolgozó szakemberek is képesek jellemző vonások alapján a problémák felismerésére, hatékony együttműködésük pedig a megoldás záloga lehet. (Az együttműködés mint elv megjelenését egyébként Angliában „youth offending team”-ek felállítása jelzi, ezek funkciója azonban a szankció megfelelő végrehajtására és az ennek során történő szociális gondozásra korlátozódik.) Az együttműködés fontosságának értelmezéséhez fontos adalék, hogy Skócia a tizenhat év alatti fiatalok tekintetében *kizárja* az elzárásbüntetés alkalmazását, és támogatja a resztoratív igazságszolgáltatást, amely aktív segítség hiányában nem valószínűsíthető meg.

Rodger véleménye szerint a hatékonyság jele kizárólag a rendszernek a gyermek későbbi bűnelkövetésének elmaradásában, valamint a már felmerült károk orvoslásában játszott szerepe.

A téma aktualitása

Bár a könyv 2008-ban jelent meg, lényegében a globalizált világot sújtó gazdasági válság előtt, a téma aktualitása négy év elteltével is vitathatatlan. A szankció jellegű intézkedésekkel átszótt szociálpolitika nem csupán a könyv által ismertetett angol és skót jóléti szabályozás lebontásának elemeként jelenik meg Európában, de más országokban is megfigyelhető, így az utóbbi időben Magyarország is több, hasonló természetű lépést tett a szociálpolitika fegyvelmező szabályozással történő átalakítása, illetve az antiszociális (vagy annak beállított) magatartások kriminalizálása terén. Előbbinek a legjellemzőbb területe a munkanélküliek segélyezésével kapcsolatos, sokat vitatott ön-

kormányzati szabályozási kísérlet, utóbbira példa pedig a szintén éles vitákat kiváltó szabálysértési elzárás, amelynek következtében a törvény alapján fiataalkorúnak minősülő gyermekeket is lehet rövid tartamú szabálysértési elzárással sújtani.

A szerző által felvetett kérdések nem csupán az Egyesült Királyság területén, de a világ minden részén aktuálisak, hiszen tágan értelmezve arra keresik a megoldást, hogy melyek azok a szociálpolitikai intézkedések, amelyek hatékonyan támogatják a társadalmi békét egy közösségi kontrollt és szolidaritást nélkülöző társadalomban. Hogy erre az angol vagy a skót módszer kínál-e megfelelő módszereket, arra a szerző egyértelmű választ ad, az olvasó azonban valószínűleg a mégoly meggyőző érvelés és stílus ellenére is elbizonytalanodik. A kételkedést egy kriminológus számára semmi esetre sem az angol rendszer pozitívumaira való rádöbbenés okozza, sokkal inkább a szerző maga.

Véleményem szerint a *Criminalising Social Policy* című könyv leginkább vitatható pontja az, hogy a szerző az egész kötetben egyetlen nézőpontból, a skót rendszer szemszögéből közelíti meg az alapvetően Anglia területén jellemző jelenségeket és problémákat is. Ezzel az ellentétes nézeteket valló szabályozási rendszert a skót nézőpontból kommentálja és értékeli, nem pedig egy elvont elméleti-tudományos felfogás alapján. Az olvasóban ez azt az érzést kelti, hogy a skót rendszer mind elméleti, mind gyakorlati síkon szinte tökéletes és hibátlan, amelyet az Egyesült Királyság közös jogalkotásának negatív hatásai fenyegetnek. E tekintetben az a kritika érheti a szerzőt, hogy nem visz közelebb a véleménye alapján Angliában uralkodó nyilvánvaló társadalmi ellentmondásosság mélyebb gyökereinek megértéséhez, csupán egy elfogult – mindazonáltal mind tudományosan, mind pedig társadalmi gyakorlat szempontjából rendkívül pontosan alátámasztott – vélemény megfogalmazására törekszik. A szerző ennek alapján Anglia és Skócia társadalmának szerkezeti jellemzői között sem tesz különbséget, azt azonos közegként kezeli, amelyben kizárólag egy hatékony szisztéma, a children's hearing és az aktív családpolitika skót rendszere jár a helyes szociálpolitikai úton.

A könyv legnagyobb erénye, hogy nem csupán tényekkel és adatokkal bombázza az olvasót, hanem egy a kötet elején bemutatott gondolatra építve újabb és újabb kérdéseket vet fel és válaszol meg – vagy esetleg azokat nyitva hagyva döbentí rá az olvasót, hogy az átalakuló társadalomról szerzett tudásunk még mindig mennyire kevés ahhoz, hogy pontos képet adjunk a valóban hatékony eszközökről. A kérdések és válaszok örvénye, amelybe a könyv sodorja az olvasót, nem hagyja magát félretenni, folyamatosan érezte-

ti, hogy a témát nem lehet hanyagolni, hiszen nem csak szakmailag, de emberileg is érinti a mindennapjaink alakulását. Az lehetetlen, hogy nem beszélünk és gondolkodunk arról, hogy mi zajlik a világban, velünk, hogy hová tűnt a társadalmi szolidaritás, hogy mi történt a kis közösségekkel és mit kell tennünk, hogy egy újfajta világban megőrizzük azokat az értékeket, amelyek képesek összetartani a társadalmakat. Ezért ajánlom a *Criminalising Social Policy*-t azok figyelmébe, akik a globalizáció társadalmi hatásainak mélyebb ismeretére törekcsenek, vagy csupán meg akarják érteni, hogy mivel magyarázható az európai jogalkotók szigorúsága. Ajánlom azoknak is, aki a közpolitika szociális, illetve rendészeti területén dolgoznak, kutatnak, esetleg döntéseket hoznak, hiszen olyan új szempontokat említve ad bepillantást a vizsgált jelenség hátterébe, amelyekkel párhuzamosan önmagunk és a világ elé is tükröt tart.

Készítette: Párkányi Eszter

IRODALOM

Blunkett, David: Respect and Responsibility. Home Office, 2003

Elias, Norbert: A civilizáció folyamata. Gondolat Kiadó, Budapest, 2004

Lévay Miklós: Az angol büntető igazságszolgáltatási politikáról, annak szerzőiről és szereplőiről. In: **Lévay Miklós (szerk.):** Kriminálpolitika és büntető igazságszolgáltatás Nagy-Britanniában a '90-es években. Bóbor Kiadó, Miskolc, 2000 [Bűnügyi Tudományi Közlemények, 1.]

Ranschburg Jenő: Mélységből kiáltok: Depresszió, öngyilkosság és kábítószer a serdülőkörben. Saxum Kiadó, Budapest, 2010

Raymond, Arthur: Punishing Parents for the Crimes of their Children. *Howard Journal of Criminal Justice*, vol. 44, Issue 3, July 2005

http://www7.open.ac.uk/oubs/research/pdf/WP04_01.pdf

Rodger, John J.: Welfare State to a Welfare Society. The Changing Context of Social Policy in a Postmodern Era. Palgrave Macmillan, 2000